

Versie 15-11

Project kwaliteitsverbetering en fraude bestrijding gastouderbureaus

Aanleiding

- Het proces en de werking van de continue screening in de kinderopvang is in de afgelopen maanden onderzocht. Daarnaast zijn de resultaten van de continue screening en van de vertrouwensinspecteurs in de kinderopvang gemonitord. Uit de onderzoeks- en monitorresultaten kan worden geconcludeerd dat de invoering van de vertrouwensinspecteur en het systeem van continue screening in de kinderopvang vruchten afwerpt. Beide leveren een belangrijke bijdrage aan een veilige en stabiele omgeving voor kinderen in de kinderopvang en het peuterspeelzaalwerk.
- Uit de onderzoeks- en monitorresultaten van de continue screening blijkt, dat de meeste signalen betrekking hebben op gezinsleden (huisgenoten) van gastouders, ook bij de vertrouwensinspecteur is er sprake van ernstige zedendossiers bij gastouders. Het algemeen beeld bij de vertrouwensinspecteur verschilt wel met continue screening, daar zijn de dossiers meer verdeeld over de opvangvormen.
- Daarnaast zijn er ook verschillende signalen (van GGD-Nederland, BD/T, DUO en Directie UBN) over vermoedens van misbruik en oneigenlijk gebruik door gastouderbureaus (GOB's), danwel GOB's die hun wettelijke verantwoordelijkheden voor de kwaliteit van de gastouderopvang niet zo nauw nemen.
- Met het project gastouderbureaus willen we de ingezette beleidsontwikkeling om oneigenlijk gebruik en misbruik te verlagen en de kwaliteit en veiligheid te verhogen, voortzetten. Inzet hierbij is om door gezamenlijke inspanning van GGD'en, GGD Nederland, VNG, individuele gemeenten en Belastingdienst, gastouderbureaus die hun verantwoordelijkheid niet nemen en waarbij grote misstanden zijn geconstateerd in de loop van twee jaar tijd (1-1-2014 tot 1-1-2016), intensief op de kwaliteit te handhaven, waarbij verwijdering uit het LRPK de laatste stap kan zijn.

Relatie met actueel handhavingsbeleid SZW/UBN

- Het Project kwaliteitsverbetering en fraude bestrijding gastouderbureaus, past binnen de primaire focus van de Ministeriële Commissie Aanpak fraude. De focus van deze commissie ligt op voorkomen en bestrijden van fraude met individuele inkomensoverdrachten en subsidies, zoals fraude met toeslagen (kinderopvangtoeslag).
- Het project kwaliteitsverbetering en fraude bestrijding gastouderbureaus, sluit ook nauw aan bij het actuele handhavingsbeleid van SZW/UBN. Het doel van dit project is het aantal "st presterende" gastouderbureaus, door gezamenlijke inspanning van VNG, gemeenten, GGD Nederland, GGD'en, Belastingdienst Blauw en BD/T, aanzienlijk te reduceren. Het project dient te resulteren in een toekomstgericht handhavingsplan m.b.t. gastouderopvang.
- Het project is ook vernieuwend in de sector kinderopvang en gastouderopvang. Samenwerking tussen de GGD'en en Belastingdienst is nu nog maar erg beperkt (gezamenlijke inspecties worden bijna niet afgelegd). Samenwerking tussen Belastingdienst/T en gemeenten is er nauwelijks. Inzet op efficiëntere en effectievere samenwerking VNG, gemeenten, GGD Nederland, GGD'en, Belastingdienst Blauw en BD/T is binnen deze sector tevens een vernieuwende aanpak.
- GGD inspecteurs zijn naast, toezicht op de kwaliteit van gastouderopvang ook belast met het toezicht op een deel van de administratieve eisen van gastouderbureaus. De GGD inspecteurs zijn voornamelijk gefocust op de kwaliteit. Vaak ontbreekt de kennis en expertise met controle van de administratie. Vereist is dat er een cultuuromslag bij de GGD professionals wordt bewerkstelligd, waardoor fraude en misbruik sneller worden herkend en voorkomen. Daarom zal gewerkt worden met een pool van GGD

Met opmerkingen: Deze alinea wat mij betreft er uit.
Daar is GGD toezicht echt niet voor. Wij zien toe op kwaliteit.

inspecteurs die zich zullen specialiseren in bedrijfsmatig/administratief onderzoek zoals eisen contracten en opgave van meer opvanguren dan daadwerkelijk afgenomen.

- **Inzet project:** De GGD en Belastingdienst zullen gezamenlijke inspecties middels standaard onderzoeken te verrichten bij 80 geselecteerde gastouderbureaus. De te onderzoeken gastouderbureaus zullen deels op basis van een risico analyse geselecteerd worden en deels a-select. In de gevallen waar dit noodzakelijk is zal overgegaan worden naar uitgebreid onderzoek. Alle bovenstaande partijen zijn hier noodzakelijk. GGD'en en gemeenten i.v.m. het daadwerkelijk uitschrijven van frauderende gastouderbureaus en gastouders uit het LRKP. BD/T i.v.m. het daadwerkelijk terugvorderen van de kinderopvangtoeslag van de frauderende ouders.

Beschrijving van de benodigde activiteiten:

Projectteam samenstellen

Er wordt een projectteam kwaliteitsverbetering en fraude bestrijding gastouderbureaus opgezet met daarin vertegenwoordiging vanuit GGD-Nederland, VNG en de belastingdienst.

Deze projectteam stelt een gedetailleerde projectplan op. In dit projectplan is weergegeven hoe de begeleiding van de gezamenlijk inspecties van GGD'en en Belastingdienst bij 80 gastouderbureaus en de eventuele handhaving die uit de inspecties volgt, zal worden aanpakt. Tevens zullen zij in het projectplan uitwerken wat de op te leveren producten en resultaten (o.a. opleveren van een toekomstbestendig handhavingplan) zijn.

De leden van het projectteam hebben een stimulerende, coördinerende en organiserende functie binnen de eigen organisatie en zorgt dat er draagvlak ontstaat binnen de GGD'en, individuele gemeenten en belastingdienst voor de uitvoering van het project o.a. het bewerkstelligen van 80 gezamenlijke inspecties GGD'en/BD.

Pool van GGD inspecteurs

Er wordt een pool van GGD inspecteurs samengesteld die de inspecties/bedrijfsbezoeken bij gastouderbureaus samen met de collega's van de Belastingdienst zullen afgelegd. Deze GGD inspecteurs zullen zich met name specialiseren in het beoordelen van de administratie van een GOB. De pool met GGD inspecteurs zullen hiervoor opgeleid worden (onder andere inleiding AWIR).

Pool juridisch bijstand bij handhaving:

Wanneer wordt besloten tot handhaving en verwijdering uit het LRKP, kan indien gewenst (bij individuele gemeenten die geen ervaring hebben met dergelijke processen), de individuele gemeente bijgestaan worden door een juridisch expert van VNG.

Met opmerkingen ☐ : waarom leiden we een pool op die zich gaat richten op administratie vereisten als GGD alleen maar toeziet op kwaliteit? GGD inspecteurs moeten toch ook de administratie van een GOB kunnen beoordelen?

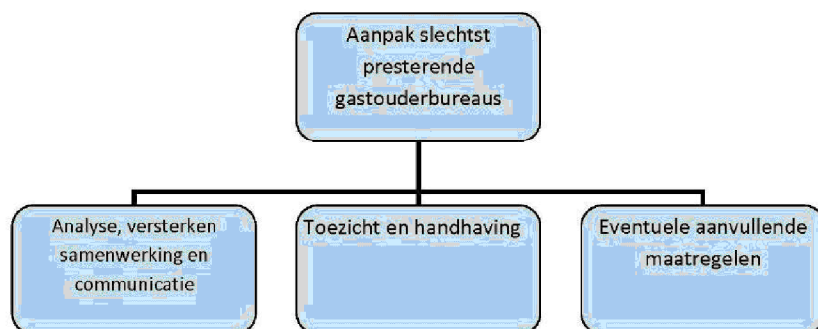
Als een gob z'n kassiersfunctie en administratie niet in orde heeft kan dit een indicatie zijn dat ook de kwaliteit niet in orde is. GGD'en en gemeenten hebben ook overlast van dergelijke bureaus bv zoals laats het gob in Almere, wat uit het LRKP is geschreven.

Verder is cultuuromslag een van de items uit UBN handhavingplan. Hiermee sluiten we daarbij aan.

Met opmerkingen ☐ : Moet nu al uitgewerkt en niet in het detail projectplan ivm aanvraag middelen bij UBN.

Inhoud Project

In het traject lopen in elk geval mee:

Analyse

Zonder analyse van wat het probleem nu precies is, welke verschijningsvormingen het heeft en wat de daadwerkelijke omvang is van de slechtst presterende gastouderbureaus, is het lastig om gerichte interventies in te zetten en de juiste maatregelen te treffen.

Onderdeel van de analyse is:

- De Belastingdienst/T heeft al deels een analyse hieromtrent uitgevoerd en heeft cijfermatige informatie ter beschikking. Deze analyse zal verder worden uitgewerkt in het project en op basis hiervan zal een deel van de gastouderbureaus geselecteerd worden waar gezamenlijke inspecties GGD/BD zullen worden uitgevoerd.
- Door middel van literatuuronderzoek of praktijkervaring en gegevens van onder meer GGD, VNG en de belastingdienst meer inzicht bieden in de aard van het oneigenlijk gebruik en misbruik door gastouderbureaus; Tevens zal gebruik gemaakt worden van de gegevens uit het LRKP/GIR (bevat alle uitkomsten van jaarlijkse inspecties) en van gegevens uit het **meldpunt fraude**.
- Inzicht geven in de kenmerken van slechtst presterende gastouderbureaus. In welke gevallen en waarom wordt doorgaans een handhavingstraject ingezet (en in welke gevallen wordt hiervan afgezien, terwijl handhaven wel wenselijk is). Onderdeel hiervan is een analyse van de bezwaar- en beroepszaken m.b.t. gob (analyse van de geldende jurisprudentie).
- De organisatiestructuur van slecht presterende gastouderbureaus (betreft het bijvoorbeeld kleine of grote gastouderbureaus, landelijk of lokaal opererend e.d.);
- Inzicht geven in de kenmerken en organisatiestructuur van goed presterende gastouderbureaus.
- Inzicht geven hoe kan worden voorkomen dat gastouderbureaus die zijn uitgeschreven uit het LRKP zich in een andere gemeente weer inschrijven, **danwel zich tijdens de handhaving al gaan verplaatsen naar een andere gemeente**. Deze analyse zal uitgevoerd worden door het projectteam (GGD-NL, BD, VNG).

Versterken samenwerking

Centraal bij het terugdringen van fraude en het verhogen van de pakkans staat samenwerking in de keten. In dit project wordt niet alleen samenwerking tussen de GGD en Belastingdienst versterkt, maar ook de Belastingdienst en gemeenten. Indien uit het uitgebreide onderzoek mistanden blijkt kunnen indien nodig uitvoeringsorganisaties als DUO, UWV, SVB worden betrokken, maar ook samenwerking met bijvoorbeeld politie en Openbaar Ministerie. Meer dan ooit liggen er kansen voor en is er de noodzaak tot (hernieuwde en betere) samenwerking. Noodzaak omdat alle overheidsinstanties het moeten doen met steeds minder middelen (menskracht en budget) en omdat verschillende instanties vaak achter dezelfde fraudeurs aanzitten.

Samenwerking tussen GGD en Belastingdienst is nu nog maar erg beperkt (gezamenlijke inspecties worden bijna niet afgelegd). Samenwerking tussen Belastingdienst/T en gemeenten is er nauwelijks m.b.t. gastouderopvang. Alle partijen zijn hier noodzakelijk. GGD en individuele gemeenten i.v.m. het daadwerkelijk uitschrijven van frauderende gastouderbureaus en gastouders uit het LRKP. Belastingdienst toeslagen i.v.m. het daadwerkelijk terugvorderen van de kinderopvangtoeslag van de frauderende ouders.

Om de slechtst presterende gastouderbureaus te kunnen aanpakken, is het noodzakelijk dat ketenpartners op een efficiënte en effectieve manier met elkaar samenwerken. Het gaat om samenwerking op zowel het terrein van beleid, uitvoering en toezicht (gezamenlijke inspecties GGD en BD), handhaving en opsporing. Mogelijke thema's in het kader van het versterken van samenwerking zijn: optimaliseren gegevensuitwisseling, signaleringsfunctie in LRKP, gezamenlijke voorlichting en (handhavings)communicatie en de organisatie van de samenwerking. In dit onderdeel wordt beoogd:

- om in kaart te brengen hoe er op dit moment wordt samengewerkt;
- om in kaart te brengen of de bevoegdheden toereikend zijn;
- hoe deze samenwerking kan worden geoptimaliseerd (bijvoorbeeld afsluiten convenant BD en individuele gemeenten); en
- de noodzakelijke acties te treffen om dit ook te realiseren.

Partners in het project

GGD-en

Bij het beoordelen of gastouders aangesloten bij het gastouderbureau voldoen aan de kwaliteitseisen is de recente wijziging om gastouderbureaus nog meer verantwoordelijk te maken voor de kwaliteitseisen van hun gastouders, het uitgangspunt. Daarnaast worden ook de relevante onderdelen uit risico-gestuurd toezicht meegewogen. Het gaat daarbij in het bijzonder om de eisen die betrekking hebben op:

- Het aantal bemiddelingsmedewerkers/ aantal uren;
- Het gebruik van de Nederlandse taal;
- Het uitvoeren van een pedagogisch beleid en de pedagogische praktijk;
- Het rekening houden met de door een gastouderbureau opgestelde risico-inventarisaties veiligheid en gezondheid;
- Het naleven van de door een gastouderbureau opgestelde meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling;
- Activiteiten voor de bemiddeling, begeleiding en evaluatie van de gegeven opvang;
- De administratie verplichtingen van het gastouderbureau; daarbij wordt ook bezien of het gastouderbureau een goede invulling geeft aan de kassiersfunctie;
- De verklaringen omtrent het gedrag van de houder, bemiddelingsmedewerkers, gastouder en huisgenoten gastouder;
- De deskundigheid en bekwaamheid gastouder.

Belastingdienst-Toeslagen en Belastingdienst Blauw)

Het multidisciplinair bestrijden van fraude op het terrein van wetgeving m.b.t. kinderopvangtoeslag;

Het beoordelen van de financiële administratie van gastouderbureaus (contracten en opgave van meer opvanguren dan daadwerkelijk afgenomen);

Uit gegevens van BD/T blijkt dat er veel gebreken te zijn in de contracten die tussen gastouderbureau, vraagouder en gastouder worden gesloten. Bij de meeste

Met opmerkingen ☐ : Juridisch toetsen of samen inspecteren mag zijn de bevoegdheden toetrekend?

Met opmerkingen ☐ : Wat als blijkt dat dit niet kan, gaat het hele project dan niet door? Dit moet voor het start van het project worden uitgezocht.

gastouderbureaus was dit een probleem. Daarnaast ontbreken vaak (80%) urenstaten. Dat betekent dat ongeacht het aantal daadwerkelijk afgenomen uren aan de vraagouder wordt gefactureerd. Men gaat dan alleen uit van de uren zoals afgesproken in het contract, er is derhalve wel sprake van flexibele opvang maar dit wordt niet verwerkt. Hoe meer uren hoe hoger de vergoeding aan het GOB. Dit verklaart ook de ervaring dat bij bureaus waar de vergoeding aan dat bureau afhankelijk is van het aantal uren, eerder fouten worden gemaakt naar boven.

De belastingdienst werkt met een standaard aankondiging bedrijfsbezoek gastouderbureaus, een standaard controleprogramma, een standaardrapportagemodel bedrijfsbezoek gastouderbureaus, een standaard waarschuwing administratieve verplichtingen Toeslagen en een flyer met tips over het op de juiste wijze inrichten van de administratie van een gastouderbureau. Projectgroep zal bezien of deze ontwikkelde documenten, eventueel na aanpassingen, gezamenlijk gebruikt kunnen worden bij de gezamenlijke inspecties GGD'en en BD.

Recentelijk is het loket "meldpunt fraude" voor de GGD'en en gemeenten, bij de belastingdienst/T opgezet. Hierdoor kunnen signalen of het vermoeden van misbruik en oneigenlijk gebruik van de kinderopvangtoeslag door een gastouderbureau of een kinderopvanginstelling direct gemeld kunnen worden bij de Belastingdienst/Toeslagen. Serieuze signalen van fraude die via de postbus binnenkomen, zouden door middel van een gecoördineerde aanpak (bijvoorbeeld een gezamenlijke inspectie van de GGD en de Belastingdienst/T bij het betreffende gastouderbureau) bestreden kunnen worden.

VNG en individuele gemeenten

Het multidisciplinair via handhaving terugdringen van het aantal slechtst presterende gastouderbureaus in het LRKP:

In het openbare Landelijk Register Kinderopvang en peuterspeelzalen (LRKP) staan de gegevens van alle geregistreerde kinderopvangvoorzieningen en peuterspeelzalen in Nederland. Deze voorzieningen worden pas in het Landelijk Register Kinderopvang en Peuterspeelzalen geregistreerd na een inspectie door de GGD en een positieve beschikking van de gemeente. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor toezicht op en handhaving van de kwaliteit van de geregistreerde kinderopvangvoorzieningen en peuterspeelzalen. Het toezicht is toegewezen aan de GGD als gemeentelijke gezondheidsdienst.

Iedere kinderopvangvoorziening (dit is een kinderdagverblijf, een organisatie voor buitenschoolse opvang, een gastouderbureau of een gastouder) in het Landelijk Register Kinderopvang en Peuterspeelzalen heeft een uniek registratienummer. Dit nummer moet door ouders aan de Belastingdienst worden doorgegeven bij het aanvragen van een kinderopvangtoeslag. Ouders kunnen alleen in aanmerking komen voor kinderopvangtoeslag als ze gebruik maken van een kinderopvangvoorziening die in het Landelijk Register Kinderopvang en Peuterspeelzalen staat.

Wanneer wordt besloten tot handhaving en verwijdering uit het LRKP naar aanleiding van dit project, kan indien gewenst (bij individuele gemeenten die geen ervaring hebben met dergelijke processen), de individuele gemeente bijgestaan worden door een juridisch expert van VNG.

In het project wordt ook meegenomen hoe de samenwerking tussen GGD, individuele gemeenten en Belastingdienst verbeterd kan worden.

Het Openbaar Ministerie (OM)

Het OM dient, indien relevant, uiteindelijk voor de opsporing en vervolging te zorgen. *PM overleg VenJ.*

Communicatie en consultatie

Communicatie en consultatie is van wezenlijk belang voor het slagen van het project. Met goede communicatie en consultatie creëren/behouden we binnen (interne stakeholders FEZ, WBJA, UBN) en buiten SZW (externe stakeholders) draagvlak voor het project. Daarnaast draagt de inzet van communicatie ook rechtstreeks bij aan het realiseren van de projectresultaten. Door de inzet van communicatie kan bijvoorbeeld de gepercipieerde pakkans worden vergroot (handavingscommunicatie). Samen met GGD Nederland/VNG en belastingdienst wordt de bestaande voorlichting tegen het licht gehouden en wordt gekeken waar deze begrijpelijker, inzichtelijker en eenvoudiger kan. We zetten deze vormen van communicatie -gegeven de gedeelde verantwoordelijkheid- in gezamenlijkheid in met externe stakeholders (BKO, VGOB, Boink)

Branche kinderopvang (BKO) en de Vereniging GastOuderBranche (VGOB)
BKO (GOB's kunnen ook lid zijn van BKO) en VGOB worden nauw betrokken bij het traject omdat het hun leden betreft en de sector gebaat is bij positieve beeldvorming rondom de gastouderopvang. Daarnaast heeft de sector de kwaliteit van de opvang hoog in het vaandel staan. De praktijkervaringen van BKO en VGOB m.b.t. slecht presterende gastouderbureaus zullen meegenomen in de analyse. BKO en VGOB kunnen ook een rol hebben in het weren van slecht presterende gastouderbureau als lid binnen hun organisatie.

Toezicht en handhaving

Via toezicht en handhaving (en eventueel opsporing) wordt het aantal slechtst presterende gastouderbureaus in het LRKP teruggedrongen. Zie hiervoor pagina 2.

Eventuele aanvullende maatregelen op basis van eindresultaten

- Naleving van regels verbetert naar de mate waarin ze bekend, begrijpelijk en inzichtelijk zijn. Begrijpelijke voorlichting draagt eraan bij dat burgers, houders van gastouderbureaus en gastouders zich aan de wet houden. In het project wordt een verkenning uitgevoerd naar regels binnen de Wet kinderopvang die kunnen leiden tot misverstanden.
- Delen van gegevens tussen uitvoeringsorganisaties (GGD en Belastingdienst) heeft een belangrijke preventieve functie. Al vóór de toekenning van een toeslag kan worden signaleerd of gegevens niet kloppen en kan een overtreding worden voorkomen. Bijkomend effect is dat op deze wijze wordt voorkomen dat de schuld door terugvorderingen en boetes zo hoog oploopt dat burgers moeite hebben deze terug te betalen. In het project wordt ook verkend of er geen juridische beletsels zijn (bijvoorbeeld privacy wetgeving), waardoor beschikbare informatie niet kan worden gedeeld.
- Tevens wordt bezien welke beleidsmaatregelen danwel wet- en regelgeving een knelpunt vormen bij de aanpak van slechtst presterende gastouderbureaus (zowel toezicht als handhaving). Bezien wordt daarbij of er juridische beletsels zijn dat wanneer de Belastingdienst constateert dat een GOB malafide is, of op basis van een verzoek van de Belastingdienst de GOB uitgeschreven kan worden uit het LRKP.
- Naar aanleiding hiervan wordt door SZW bezien of wet- en regelgeving dient te worden aangepast.

Beoogde resultaten/effecten

Het project gastouderbureaus levert de volgende resultaten/effecten op:
Het aantal "slechtst presterende" gastouderbureaus, door gezamenlijke inspanning van VNG, gemeenten, GGD Nederland, GGD'en, Belastingdienst Blauw en BD/T, is aanzienlijk gereduceerd. Er zullen gezamenlijke inspecties GGD/BD bij 80 geselecteerde gastouderbureaus worden uitgevoerd. In de gevallen waar dit noodzakelijk is zal overgegaan worden naar uitgebreid onderzoek;

- Er bestaat inzicht in de aard, omvang en het karakter van de slechtst presterende gastouderbureaus;
- Er zijn instrumenten ontwikkeld om slecht presterende GOB's aan te pakken;
- Er is een samenhangend en elkaar versterkend systeem (beleid/uitvoering toezicht/handhaving/opsporing/regelgeving) voor de bestrijding van slecht presterende gastouderbureaus (opleveren van een toekomstbestendig handhavingsplan);
- Er is sprake van een effectieve en efficiënte samenwerking tussen ketenpartners (, gemeenten, GGD Nederland, GGD'en, Belastingdienst Blauw en BD/T);
- Er wordt een gezamenlijk communicatiestrategie ontwikkeld en de bestaande voorlichting tegen het licht gehouden en wordt gekeken waar deze begrijpelijker, inzichtelijker en eenvoudiger kan.

Met opmerkingen dat is hier nieuw. Is dat een opdracht aan de projectgroep?

Fasering actieplan

De looptijd van het actieplan is 2 jaar (januari 2014- januari 2016). Het actieplan valt uiteen in drie fases:

1. Ontwikkelfase: opstellen gedetailleerd actieplan, opstarten analyse naar aard en omvang slechtst presterende gastouderbureaus, gebruik meldpunt fraude, instrumenten ontwikkeling, inventarisatie knelpunten beleid/toezicht/handhaving/opsporing;
2. Uitvoeringsfase: uitvoeren project en gezamenlijke inspecties (80) en indien nodig uitgebreid onderzoek, tussentijdse evaluatie; indien hier aanleiding voor is kan het projectplan worden bijgesteld.
3. Eindfase: borgen resultaten/producten, eindevaluatie; en
4. Overgang project naar lijn.

Project structuur

SZW is opdrachtgever. Projectteam bestaat uit vanuit GGD-Nederland, VNG en de belastingdienst. De projectleider van het projectteam is afkomstig van PM (GGD NL of BD)?

Financiële paragraaf

Om de resultaten uit het projectplan mogelijk te maken is een budget van ongeveer €...PM beschikbaar gesteld aan GGD-Nederland en VNGPM in de periode 1-1-2014 tot 1-1-2016.

PM uitwerking budget GGD en VNG.

Bijlage: Inleiding gastouderopvang

Naast opvang in een kindercentrum kunnen ouders ook kiezen voor een kleinschalige, meer huiselijke vorm van opvang, gastouderopvang. Het biedt naast de kleinschaligheid ook meer flexibiliteit. Voor ouders met onregelmatige werktijden of flexibele arbeid biedt gastouderopvang met name uitkomst, zeker omdat de kinderopvangtoeslag is gekoppeld aan gewerkte uren. Bij gastouderopvang wordt alleen de opgevangen uren in rekening gebracht (en niet dagdelen). Tevens zien we dat in dunner bevolkte regio's het veelal de enige beschikbare vorm van kinderopvang is in de buurt. Vergeleken met opvang in een kindercentrum leidt gastouderopvang tot aanzienlijk minder kosten voor de accommodatie en de inrichting. Gastouderopvang heeft een lagere maximum uurprijs dan opvang in een kinderdagverblijf en is daarmee een alternatief voor kinderdagverblijven. Uit de evaluatie kinderopvang blijkt dat vraagouders tevreden zijn over de kwaliteit van deze opvang.

Formele gastouderopvang komt in alle omliggende landen voor. Ook in andere landen, zoals het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en België, zijn er regels verbonden aan deze vorm van opvang zoals wij dat kennen, zoals opleidingseisen en bemiddeling.

Het onderscheidende karakter van de gastouderopvang heeft mogelijk positieve effecten voor het welbevinden van kinderen. De individuele aandacht en kleinschaligheid wordt met name voor kinderen op zeer jonge leeftijd (tot 1 jaar) in onderzoeken gezien als van groot belang voor de emotionele en cognitieve ontwikkeling.

Reeds ingezette acties ter vermindering van misbruik en oneigenlijk gebruik

De gastouderopvang bleek in het verleden gevoelig voor misbruik en oneigenlijk gebruik, waardoor het budgettaire beslag en het draagvlak van de regeling onder druk kwamen te staan. Om de kwaliteit te verhogen, het misbruik en oneigenlijk gebruik te verminderen en de kosten te beheersen zijn sinds 2010 de onderstaande beleidswijzigingen ingevoerd ter professionalisering van de gastouderopvang (zie kader).

Ingezette acties vanaf 2010

- Vanaf 2010 worden strenge eisen gesteld aan de administratie van gastouderbureaus. Gastouderbureaus zijn verplicht de kassiersfunctie uit te voeren zodat er geen directe betalingen kunnen plaatsvinden tussen gastouder en vraagouder. Fraude is hierdoor minder makkelijk en de regels zijn veel beter handhaafbaar.
- Vanaf 2010 is de professionele rol van gastouders versterkt door eisen te stellen aan de opleiding van gastouders (diploma MBO-2 diploma Helpende (Zorg en Welzijn) en EHBO diploma), aan de opvanglocatie en aan de opvangpraktijk. Er wordt rechtstreeks toezicht gehouden door de GGD op de gastouders in plaats van uitsluitend op gastouderbureaus.
- Vanaf 2010 moeten alle opvanglocaties, dus ook alle gastouders, te worden geregistreerd in het Landelijk Register Kinderopvang en Peuterspeelzalen (LRKP). Alleen kinderopvangvoorzieningen die voldoen aan de gestelde kwaliteitseisen worden opgenomen in het LRKP.
- Als extra fraudemaatregel is het sinds 2012 alleen mogelijk voor gastouders om kinderopvangtoeslag te ontvangen voor de uren die zij als gastouder werken als het eigen kind wordt opgevangen in een kindercentrum.
- Vanaf 2012 is de kinderopvangtoeslag gemaximeerd voor maximaal 230 uur per maand per

kind. Tevens is het maximum aantal uren kinderopvang gekoppeld aan het aantal uren dat de ouders werken. Het aantal gewerkte uren van de ouder die het minste werkt bepaalt het aantal uren kinderopvang.

- De Belastingdienst/Toeslagen ziet steeds strenger toe op oneigenlijk gebruik in de kinderopvang en handhaaft sinds 2012 strenger, ook met hogere boetes. Met ingang van 1 januari 2013 zijn de boetebedragen in de Algemene wet inkomensafhankelijke regelingen (Awir) verhoogd voor recidive met kinderopvangtoeslagfraude.
- Om fraude en oneigenlijk gebruik van de kinderopvangtoeslag tegen te gaan werkt het ministerie van Financiën, samen met SZW aan aanvullende maatregelen d.m.v. aanpassing van de Awir. De termijn van maximaal 8 weken waarbinnen de Belastingdienst/Toeslagen moet beslissen op een aanvraag voor kinderopvangtoeslag wordt opgerekt. In die langere periode kan voor een (beperkt) aantal personen, die volgens de Belastingdienst/Toeslagen een verhoogd frauderisico met zich meedragen, de beslissing op een aanvraag langer op zich laten wachten.

Ingezette actie ter verbetering van de veiligheid

Met de wijzigingswet kinderopvang 2013 is een groot aantal maatregelen ingevoerd om de veiligheid in de kinderopvang (waaronder ook de gastouderopvang) nog meer te verbeteren. Deze wijzigingen zijn ingegaan per 1 juli 2013 (zie kader).

Maatregelen i.v.m. veiligheid geïntroduceerd met de Wijzigingswet KO per 1 juli 2013

- Invoering van de zogenaamde nulmeting i.v.m. de start van continue screening in de kinderopvang (op 1 maart 2013): waarbij alle medewerkers die in de kinderopvang werkzaam zijn éénmalig een nieuwe VOG moeten aanvragen. Hierdoor wordt een actuele toets uitgevoerd op strafbare feiten in het verleden.
- Introductie tweejaarlijkse VOG-plicht voor stagiaires, uitzendkrachten en vrijwilligers in de kinderopvang. Dit zijn groepen die bij continue screening buiten beeld blijven.
- Personen aanwezig op opvangadres: ten aanzien van personen van 12 jaar of ouder die op het opvangadres ten tijde van de opvang aanwezig zijn, is geregeld dat een overlegging van een VOG geëist kan worden als de toezichthouder een redelijk vermoeden heeft van een ernstig strafbaar feit, zoals een geweld- of zedendelict. Maatregel geldt m.n. voor gastouders en kleine kindercentra aan huis.
- Introductie wettelijke meldplicht voor professionals in de kinderopvang (waaronder ook gastouderopvang).
- De verantwoordelijkheid van gastouderbureaus voor de kwaliteit van de opvang van de bij hen aangesloten gastouders is aangescherpt. Voortaan kan niet alleen de gastouder, maar ook het gastouderbureau aangesproken worden op de manier waarop voldaan wordt aan de kwaliteitseisen door de gastouder.

De Rijksuitgaven aan gastouderopvang in 2009 bedroegen €666 miljoen (ca 22 % van de totale uitgave aan kinderopvang). Na de wijzigingen in 2010 daalden de uitgaven aan gastouderopvang en liggen de uitgaven aan gastouderopvang als percentage van de totale uitgaven aan kinderopvang rond de 14 %.

	2005 ¹	2006 ²	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Budgettaire beslag gastouderopvang ³	-	-	313	623	666	419	391	323
Als aandeel van totale uitgaven aan kinderopvang			16%	23%	23%	14%	14%	14%
gemiddeld aantal kinderen x 1.000 (0	25	38	88	140	160	118	110	103

¹ De uitgaven aan gastouderopvang in 2005 en 2006 ontbreken in de tabel. Deze uitgaven werden in deze jaren nog niet apart geraamd.

² De uitgaven aan gastouderopvang in 2005 en 2006 ontbreken in de tabel. Deze uitgaven werden in deze jaren nog niet apart geraamd.

³ Betreft netto-uitgaven (uitgaven minus de ontvangsten excl. werkgeversbijdrage).

- 12 jarigen)

Mede als gevolg van de wijzigingen zijn ongeveer 40.000 vraagouders gestopt met de gastouderopvang. Hiervan is ongeveer tweederde gestopt met formele opvang en ongeveer één derde naar de kindercentra overgestapt. Uit de evaluatie kinderopvang blijkt dat de wijzigingen in de gastouderopvang het aandeel opa's en oma's als gastouder heeft doen halveren (47 procent in 2010 naar 25 procent in 2011). In 2012 zien we nog een terugloop in het aantal gastouders. Het totaal aantal gastouders is april 2013 43.966.